
**YUNANİSTAN’DA KÜLTÜRLERARASI EĞİTİM VE İKİNCİ DİL (L2)
OLARAK YUNANCA**

*INTERCULTURAL EDUCATION IN GREECE AND GREEK AS THE
SECOND LANGUAGE (L2)*

İbrahim KELAĞA AHMET*

*Geliş Tarihi: 24.04.2017
(Received)*

*Kabul Tarihi: 04.07.2017
(Accepted)*

ÖZ: Göç olgusu 20.yüzyılın ikinci yarısında yaşanan en önemli olaylardan biridir. Göçmen kabul eden ülkelerdeki toplumsal yapı bu göçler sonunda değişerek çok kültürlülük yaygınlaştı. Farklı kültürden gelen göçmen gruplarının isteklerini ulus devlet yapısı çözmekte zorlanınca onların toplumsal entegrasyonunu sağlamak için farklı eğitim politikaları hayata geçirildi. Kültürlerarası Eğitim bu farklı eğitim yaklaşımlarından biridir. Yunanistan 1980’lerden itibaren göç ülkesi olarak öne çıkmaya başladı. Göçmen gruplarının çocukları Yunanistan’daki okullarda öğrenci profilini değiştirdi ve okullar çok kültürlü bir görünüm kazandı. Farklı bir anadili (L1) olan bu çocukların Yunan eğitim sistemine katılmalarının önündeki en önemli engellerden biri ülkenin resmi dili ve aynı zamanda eğitim dili olan Yunancaydı. Devlet, sorunu çözmek için 1980’li yıllardan başlayarak okullarda, yoğun olarak Yunanca ve Yunan kültürü derslerinin okutulduğu Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kurslarını açtı. Yabancı öğrencilerin anadilleri göz ardı edilerek önceliğin Yunancanın ikinci dil (L2) olarak öğretilmesine verilmesi nedeniyle uygulama dilsel ve kültürel asimilasyon olarak değerlendirilmektedir. Diğer Avrupa ülkelerindeki uygulamalara paralel olarak farklı kültürel gruplar için Kültürlerarası Eğitim yaklaşımı benimsendi ve 1996 yılında çıkarılan yasa ile aşamalı olarak 26 okula Kültürlerarası Okul statüsü verildi. Ülkedeki göçmen oranına kıyasla (~%10), bu okulların sayısı (%0.17) çok yetersizdir. Bu nedenle, aslında tüm eğitim sisteminde ortak paydayı oluşturması gereken Kültürlerarası Eğitim, sadece yabancı uyruklularda değil tüm öğrencilerde sosyal ve kültürel çoğulculuk bilincini geliştirme hedefine ulaşmanın oldukça gerisindedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası Eğitim, İkinci Dil (L2), Göç, Çok Kültürlülük, Yunanistan.

ABSTRACT: Immigration is one of the most prominent phenomena in the second half of the 20th century. The social structure of the countries that accept immigrants has changed at the end of these immigrations and multiculturalism became widespread. As the demands of the immigrant groups from different cultures have been difficult to be solved by the nation-state structure, varied educational policies were implemented in order to en-

* Yrd.Doç.Dr.,Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü,
ikelagaahmet@trakya.edu.tr, ikelaga@hotmail.com

sure their social integration. Intercultural education is one of these different educational approaches. Greece has distinguished as a country of immigration since the 1980s. The children of immigrant groups changed the student profile in Greek schools which made them gain a multicultural identity. One of the most important obstacles to participation of the children with different mother tongues (L1) in the Greek education system was the Greek language which is the official language of the country and also the medium of teaching. Starting from the 1980s the government, in order to solve the problem, opened Acceptance Classes and Preparatory Courses in schools, in which Greek and Greek culture classes is being taught intensively. In schools the mother tongue of foreign students is being ignored and the priority is given to the teaching of Greek as the second language (L2) which causes this teaching method to be characterized as linguistic and cultural assimilation. Parallel to the practices in other European countries, the Intercultural Education approach has been adopted for different cultural groups and with the law issued in 1996, 26 schools were given Intercultural School status gradually. Compared to the ratio of immigrants in the country (10%), the number of these schools (0.17%) is very insufficient. For this reason, Intercultural Education, which should in fact be a common ground in the entire education system, is far behind in reaching the goal of developing social and cultural pluralism awareness in all students, not just foreign nationals.

Keywords: Intercultural Education, Second Language (L2), Immigration, Multiculturalism, Greece.

GİRİŞ

Geride bıraktığımız 20.yüzyıl kapsamlı nüfus hareketlerine tanıklık etti. II. Dünya Savaşı'nın ardından özellikle ABD, Avustralya ve Batı Avrupa ülkelerine yönelik yoğun göçler yaşandı¹. Büyük Savaş'ın yarattığı tahribatın izlerinin silinmesi ve Batı Avrupa ülkelerinde ekonomilerin toparlanmasıyla birlikte 1960'lı yılların başından itibaren iş gücü ihtiyacını karşılamak üzere bu kez Güney Akdeniz bölgesinden birçok kişi daha iyi bir yaşam standardı elde etmek amacıyla göçmen olarak Fransa, Almanya, Hollanda, Belçika gibi Batı ülkelerine göç etti². Göçmen kabul eden ülkeler ilk başlarda bu göç olgusunu geçici bir durum olarak değerlendirdi³ ve gelenler, iş gücü olarak görüldü⁴. Ancak göçmen işçiler bir süre

¹ Pantelis Georgogiannis, *Themata Diapolitismikis Ekpedevsis*, Gutenberg, Atina 1999, s.45.

² Andreas Zografu, *Diapolitismiki Agogi stin Evropi ke tin Ellada*, Tipothito, Atina 2003, s.21.

³ Maria Tzortzopulu; Angeliki Kozamani, *İ Ekpedevsi ton Allodapon Mathiton, Dierevnisi ton Provlmaton ke tis Prooptikis Epilisis tus*, Ethniko Kentro Kinonikon Erevnon, Atina 2008, s.25.

⁴ Hasan Coşkun, *Kültürlerarası Eğitim, Türkiye ve Almanya Örneği*, Konrad- Adenauer-Stiftung Yayını, Ankara 2016, s.39, www.kas.de/wf/doc/kas_43918-1522-12-30.pdf?160118101810, (01.04.2017), s.16.

sonra ailelerini de yanlarına almaya başlayınca aslında kalıcı olduklarının işaretini verdiler. Yüksek doğum oranlarıyla birlikte göç ülkelerindeki yabancı uyrukluların sayısı hızla yükseldi.⁵

Farklı bir kültürden gelen, çoğu zaman farklı dini inançlar taşıyan göçmen grupları buldukları ülkelerde uyum sürecinde doğal olarak sorunlarla karşılaştılar. Göçmen kabul eden ülkelerdeki toplum yapısı bu göçler sonucunda daha da çok kültürlü hale geldi. Bu sosyal dönüşüm sonucunda klasik ulus devlet yapısının ve benimsediği eğitim yaklaşımlarının farklı kültürden gelen grupların taleplerini genellikle karşılayamadığı ve uyum sorunlarının ortaya çıktığı görüldü.⁶ Göçmen kabul eden ülkeler bu uyum sorunlarını çözmek ve göçmenlerin egemen kültürle çatışmasız bir ilişki sürdürmeleri ve süreç içinde o toplumlara entegre olmaları için farklı eğitim politikaları benimsediler. Bunlar: asimilasyoncu model, katılım modeli, çok kültürlü model, ırkçılık karşıtı model ve kültürlerarası model olarak sıralanmaktadır.⁷ Eğitimi temel alan bu entegrasyon modelleri, siyaset bilimine ve sosyoloji kuramına 1980'li yıllardan itibaren çok kültürlülük, kültürlerarasılık, kültürlerin eşitliği, kültür çatışmaları gibi terimleri kazandırdı.⁸

Yunanistan'ın, sözünü ettiğimiz bu göç olgusu karşısındaki tutumu ve göçün yansımaları olarak eğitim alanında beliren sorunların çözümündeki yaklaşımı ne olmuştur, ne tür tedbirler geliştirmiştir, entegrasyon sürecinde hangi eğitim modellerini hayata geçirmiştir, göçmen çocuklarına resmi dil Yunancayı ikinci dil (L2) olarak öğretmek için neler yapmıştır ya da yapmaktadır sorularına aşağıda yanıt aranacaktır.

Kültürlerarası Eğitim, Ortaya Çıkış Süreci ve Modelin Felsefesi

Kültürlerarası Eğitimi daha iyi irdelemek için, göç ülkelerinin, çok kültürlülük özelliği gösteren öğrencilerle ilgili olarak geliştirdikleri yaklaşımları kısaca gözden geçirelim.

Asimilasyoncu model, göç ülkelerinde 60'lı yılların ortasına kadar egemen olmuştur.⁹ Çağdaş ulus devlet içinde azınlıklar yoktur tezinden hareket ederek

⁵ Andreas Zografu, *a.g.e.*, s.21.

⁶ Çayır, Kenan, "Türkiye'de Ulusal Kimliği Yeniden Tanımlama Yolunda Özcülük, Çokkültürlülük ve Kültürlerarası Eğitim", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt 14, Sayı 55, Yaz 2016, s.78.

⁷ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.45-46 vd.

⁸ Nektaria Paleologu; Odisseas Evangelu, *Diapolitismiki Pedagogiki, Ekpedeftiki Politiki ya ta Pedya Metanaston*, Pedio, Atina 2011, s.23.

⁹ Andreas Zografu, *Diapolitismiki Agogi stin Evropi ke tin Ellada*, Tipothito, Atina 2003, s.60.

devletin bütünlüğünün sağlanması için etnik azınlıkların ya da göçmen gruplarının yerli homojen kültür tarafından asimile edilmesini savunur.¹⁰ Tek dilli ve tek kültürlü yapıda olan okulun hedefi, etnik ve kültürel kökenlerinden bağımsız olarak tüm öğrencilerin en kısa zamanda resmi dilde yeterlilik kazanmasıdır.¹¹ Bu nedenle göçmen (veya azınlık gruplarının) çocukları diğer öğrencilerin başarısını engelleyen ve eğitim sürecini zora sokan bir “problem” olarak görülür¹² ve öğrencilerin anadili (L1) ve kültürleri en azından okul gibi kamusal kurumlar tarafından göz ardı edilir.¹³

Katılım (Entegrasyon) modeli, etnik azınlığın ya da göçmen grubunun kültürel özelliklerini, yeni inşa edilecek kimliğin unsurları olarak görür ve bu “özellikler” hâkim kültürel anlayışları tahrik etmediği sürece kabul görürler. Eğitimde göçmen (ya da etnik azınlık) çocuklarının anadillerinin öğretilmesine de yer verilerek onların okul ve toplumla daha etkili bir şekilde bütünleşmeleri amaçlanır. Nihai hedef dilsel ve kültürel açıdan homojen bir toplumun oluşmasıdır.¹⁴

Çok Kültürlü model, ABD’de 1970’li yıllarda asimilasyoncu modelin başarısız görülmesi ve çocukların okulda karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmede yetersiz kalması üzerine benimsendi ve ardından Avrupa, Kanada ve Avustralya’da¹⁵ yaygınlık kazandı. Bu yaklaşımda öğrencinin kendi ulusal kültürünü tanıması, okul başarısını arttırması ve böylece tüm çocuklar için eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının ön koşulu olarak görüldü. Böylece öğrencilerde farklı etnik, kültürel ve dini kökenden olanlara karşı saygı ve hoşgörüyü aşıl原因an eğitim programları geliştirildi.¹⁶

İrkçilik karşıtı model, 80’li yıllarda özellikle İngiltere ve ABD’de gelişme gösterdi. Bu yaklaşım toplumun kurumlarına odaklanmaktadır ve devletin koymuş

¹⁰Arnd-Michael Nohl, *Kültürlerarası Pedagoji*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, (Çev. R. Nazlı Somel), İstanbul 2014, s.11-12.

¹¹ Andreas Zografu, *a.g.e.*, s.60-61.

¹² 1960’lı yıllarda Büyük Britanya’da bölgesel düzeyde her okula düşen göçmen öğrenci oranının %30’un üzerine çıkmasına izin verilememeye çalışılmıştır, Arnd-Michael Nohl, *a.g.e.*, s.16.

¹³ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.46, Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s.21. Hristos Katsikas- Eva Politu, *Tsingani, Mionotiki, Palinostantes ke Allodapi stin Elliniki Ekpedevsi, Ektos “Taksis” to “Diaforetiko?”* Gutenberg, Atina 1999, s.37-39.

¹⁴ Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.* s.21., Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.47, Andreas Zografu, *a.g.e.* s.61-62, Hristos Katsikas; Eva Politu, *a.g.e.*, s.39-40.

¹⁵ Arnd-Michael Nohl, *a.g.e.*, s.48.

¹⁶ Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.* s.22-23., Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.48, Andreas Zografu, *a.g.e.*, s.63-64, Hristos Katsikas- Eva Politu, *a.g.e.* s.41-42.

olduğu yasalarla kurumsal ırkçılığın ortaya çıktığını ve bunun diğer toplumsal normları da içine alacak şekilde genişleyerek göçmen gruplarının tercihlerini kısıtladığını ileri sürmektedir. Bu nedenle eğitimde yapısal değişim sonucu, kökeni ne olursa olsun tüm çocuklar için fırsat eşitliği sağlanacağı ileri sürülmektedir.¹⁷

Kültürlerarası Eğitim modeli, gerek Avrupa'da gerekse uluslararası akademik çevrelerde Eğitim Bilimlerinin yeni bir dalı olarak karşımıza çıkmaktadır ve bir ulus devletin sınırları içinde bulunan göçmenlerin ve onların çocuklarının eğitimi meselesini söz konusu devletin çözüme girişimleriyle ilgili bir yaklaşımdır. Ülke sınırları içinde bulunan ancak göçmen olmayıp ulus devletin tanıdığı ve devletlerarası antlaşmalara konu olan azınlıklarla ve onların eğitim haklarıyla da ilgilidir.¹⁸

Kültürlerarası Eğitim yaklaşımıyla değişik kültürlerden geliyor olmanın, bir toplumsal yapıda kaçınılmaz olarak neden olduğu düşünce ve yaşam biçimindeki farklılıkları düzenleyen ve bunları gidermeyi amaçlayan eğitim ilkeleri anlaşılmalıdır. Bu eğitim modeli insanların ve kültürlerin eşit olduğu ön kabulünden hareket eder¹⁹ ve toplum bireyleri arasında var olan kültürel-dilsel farklılıkları, düzeni bozucu unsurlar olarak değil eğitim izlencelerinin kapsamına dâhil edilmesi gereken bir zenginlik olarak değerlendirir. Azınlık kimliğinin güçlendirilmesini destekler. Herkes için fırsat eşitliğini amaçlar ve ayrımcılığın her türünü reddeder.²⁰

Kültürlerarası Eğitim, kavramsal temelini oluşturan kültür sözcüğü gibi zamana ve yere göre değişken bir niteliğe sahiptir. Bu eğitim modeli, uygulanış biçiminde farklılıklar gösterebilen ortak bir eğitim felsefesini yansıtmakta ve bir toplumdaki kültürel çeşitliliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.²¹ Hedefi bireyin çok kültürlü ortamda uyum içinde yaşayabilmesini temin etmektir.²²

¹⁷ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.49, Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s., 23, Hristos Katsikas- Eva Politu, *a.g.e.* s.43-46.

¹⁸ Athanasios Gotovos, *Ekpedevsi ke Eterotita, Zitimata Diapolitismikis Pedagogikis*, Metehmio, Atina 2002, s.2.

¹⁹ Hasan Coşkun (2016), *a.g.e.*, s.39.

²⁰ Athanasios Gotovos, *a.g.e.*, s.17, Eleni Kanakidu, Vula Papagianni, *a.g.e.*, s.17.

²¹ Eleni Kanakidu; Vula Papagianni, *Diapolitismiki Agogi*, Ellinika Grammata, Atina 1998, s.11.

²² Hasan Coşkun, *Eğitim Teknolojileri Açısından Kültürlerarası Eğitim*, Konrad- Adenauer-Stiftung Yayını, St Augustin (Almanya) / Ankara 1996, s.6.

Bu yaklaşım farklı kültürleri temsil eden toplumsal katmanlar arasında, var olan ayrımları ve gerginlikleri dengeleyici bir süreç olarak önerilmektedir.²³ Hareket noktası, içinde bulunduğumuz çağda pek çok ülkenin ortak özelliği olan çok dillilik ve çok kültürlülüktür. Farklı kültürel geçmişi olan toplumsal grupların kültürlerine eşit yaklaşmayı hedefleyerek bu kültürlerin çatışma değil barış içinde yaşamalarını sağlama amacı güder.²⁴ Kültürlerarası Eğitim bir eğitsel ilke olarak sadece azınlık gruplarına değil çok kültürlü bir toplumda yaşayan tüm bireylere hitap etmekte ve bu yönü ile iki kültürlü eğitimden ayrılmaktadır.²⁵

Batı Ülkelerinde Kültürlerarası Eğitim Uygulamaları

Kültürlerarası Eğitim Kavramının çok kültürlülük adı altında, 70'li yıllardan itibaren ABD, Kanada ve Latin Amerika ülkelerinde dillendirildiği görülmektedir²⁶. Kavram, Kültürlerarası Eğitim modeli adı altında 80'li yıllarda özellikle de Avrupa'da uygulama alanı bulmuştur²⁷. Avrupa'daki uygulamaların 1965'ten 1980'e kadar olan döneminde göçmen çocuklarının eğitim sorunu önce "yetersizlik hipotezi" ile ele alınmıştır. İlk aşamada bu çocukların dilsel yetersizlik ve eksikliklerinin destek programları ile giderilmesi ve diğer çoğunluk öğrencilerinin düzeyine ulaşmalarını sağlamak için önlemler alınmıştır. Ancak bu uygulamalar asimilasyoncu olup sadece yabancı öğrencilere yönelik olmuştur. 1980'li yılların başından itibaren "yetersizlik hipotezinin" yerini "farklılık hipotezi" almıştır. Buna göre azınlık ya da göçmen çocuklarının farklılığı, çoğunluk tarafından kabul ve saygı görmeli idi. İşte sözünü ettiğimiz "ötekinin" farklılığının kabullenilmesi Kültürlerarası Eğitimi doğurmuştur. Bu model çok-kültürlü bir toplumda yaşayan herkese ve farklı kültür mirasına sahip tüm gruplara seslenmekteydi ve onlardan tek-kültürlü ve ulus merkezli anlayışlardan sıyrılıp aralarında eşitlik ve karşılıklı anlayış ve birbirini kabullenme temelinde bir iletişim kurmalarını istemektedir.²⁸

Bu eğitim modeli toplumda ve eğitimde fırsat eşitliğine olanak sağlayan bir uygulama olarak hem Avrupa Konseyi hem de UNESCO tarafından desteklenmektedir. Avrupa Parlamentosu "Kültürlerarası Eğitim" kavramı ile farklı

²³ Hasan Coşkun (2016), *a.g.e.*, s. 39.

²⁴ Arnd-Michael Nohl, *a.g.e.*, s.93.

²⁵ Mihalis Damanakis, *İ Ekpdevsi ton Pallinostunton ke Allodapon Mathiton stin Ellada, Diapolitismiki Prosengisi*, Gutenberg, Atina 2002, s.40.

²⁶ Eleni Kanakidu, Vula Papagianni, *a.g.e.*, s.88-92.

²⁷ Hasan Coşkun (2016), *a.g.e.*, s.39., Arnd-Michael Nohl, *a.g.e.* s., 49.

²⁸ Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.99,

etnik grupların yaşadığı bir ülkedeki gençleri hedef alan somut bir eğitim pratiğini anlamaktadır²⁹.

Georgogiannis, Essinger’i (1988) kaynak göstererek kültürlerarası eğitim modelini dört ilkeye dayandırmaktadır:

- “Ötekilerin” sorunlarının ve onların farklılığının bilincine varma.
- Grupların, devletlerin ve ırkların çizdiği sınırları aşan, toplumsal eşitsizliği, adaletsizliği bir kenara iten dayanışma.
- Diğer kültürlerle açılma ve onların bizim kültürümüze katılımı yolu ile gerçekleşen kültürel farklılığa saygı gösterme.
- Farklı ulusların aralarında iletişim kanalları oluşturabilmeleri için milliyetçi düşünce tarzının ortadan kaldırılması ve ulusal stereotiplerden ve önyargılardan arınma.³⁰

Kültürlerarası Eğitimin ideolojik ve sosyopolitik işlevi ve uygulanabilirliği konusunda çekinceler bulunmaktadır. Kişilerin toplumsal ve siyasi statülerinden kaynaklanan sorunların eğitsel tedbirlerle giderilemeyeceği ileri sürülmektedir.³¹ Kültürlerarası Eğitim modelinin ulusal eğitim sistemleri içinde anayasal düzene uygunluğu da tartışma konusu yapılmaktadır. Peki, bu eğitim modeli Yunanistan’da nasıl uygulanmakta ve ülkede yaşayan göçmenlerin çocuklarına Yunancanın ikinci dil (second language) (L2)³² olarak öğretilmesi sürecinde nasıl bir yol izlenmektedir?

Yunanistan’da Göç Olgusu ve Kültürlerarası Eğitim Sorunsalı

Yunanistan günümüzde, 2010 yılında başlayan ve etkileri hala devam eden derin bir mali krizin üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Oysa 1990’lı yıllarda ekonomik açıdan refah seviyesini yükseltmiş ve yıllarca göç veren bir ülke iken³³,

²⁹ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.50.

³⁰ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s. 50, Kostas Papahristos, *Diapolitismiki Ekpedevsi sto Elliniko Sholio*, Taksideftis, Atina 2011, s.72.

³¹ Eleni Kanakidu; Vula Papagianni, *a.g.e.*, s.17.

³² İkinci dil (second language) (L2), anadili (L1) dışında öğrenilen ve öğrenildiği ülkede resmi dil olarak kullanılan dildir. Göçmenler buldukları ülkenin dilini ikinci dil olarak öğrenciler ikinci dil (L2) resmi dil olduğundan yaşanan ülkede siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşam için vazgeçilmez konumdadır, Kamile İmer; Ahmet Kocaman; A. Sumru Özsoy, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2011, s.154.

³³ 1955-1977 döneminde, 1.236.290 dolayında Yunan, değişik nedenlerle başka ülkelere göç etmiştir, Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.42.

nüfusun yaşlanması ve nüfus artış hızındaki azalmaya dayalı demografik sorunlar nedeniyle özellikle Ortadoğu, Uzak Doğu ve Afrika ülkeleriyle, Arnavutluk ve Eski Sovyet Cumhuriyetlerinden yoğun oranda göç alan bir ülke haline gelmişti³⁴.

Batı Avrupa ülkelerine yönelik 70'li yıllarda yaşanan göç, ağırlıklı olarak ekonomik nedenlere dayanmaktaydı ve sanayide oluşan işgücü açığını karşılamaya yönelikti. Avrupa ülkelerine göç, 90'lı yıllarda da devam etti ancak; Yunanistan'a gelen yasal ve kaçak göçmen sayısındaki yoğunluk herhangi bir Avrupa ülkesinden çok daha fazlaydı. Ülkeye kontrolsüz ve toplu göçmen girişi doğal olarak ekonomi, toplumsal yapı ve eğitim alanında olumsuz etkiler yarattı.³⁵

Yunanistan'da 1990 yılı başlarında yapılan hesaplamalara göre yakın zaman önce ülkeye gelmiş 600.000 dolayında yabancı uyruklu bulunmaktaydı.³⁶ Ülke vatandaşı olan Romanlar ve Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlık mensupları da dâhil edildiğinde on bir milyon civarındaki ülke nüfusu³⁷ içinde farklı bir kültürle aidiyet duygusu içinde olanların oranının, % 7-8 düzeyinde olduğu sonucu çıkarılabilir.³⁸ Yunanistan, uzun süre bu yabancıların çocukları için hedefleri açıkça ortaya konmuş, bütüncül nitelikte, onları kendi toplumuna entegre etmeyi hedefleyen bir eğitim politikası geliştirememiştir. Ne dış ülkelerden kesin dönüş yapan Yunan kökenliler için (pallinostundes) ne de Yunanca dışında bir anadili (L1) konuşan ve farklı kültürel art yetiştirmiş olanlar için çok kültürlü eğitim programları geliştirilmiştir.³⁹ Bu planlama eksikliği öğretmenleri karşılaştıkları sorunlarla baş başa bırakmıştır.

³⁴ Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.45., Eleni Kanakidu, Vula Papagianni, *a.g.e.*, s.83, Hristos Katsikas; Eva Politu, *a.g.e.*, s.133, Apostolos Lakasas, "To Pososto ton Allodapon sta Sholia" *Kathimerini Gazetesi*, 27.07.2003.

³⁵ Athanasios Gotovos, *a.g.e.*, s.4.

³⁶ Mihalis.Damanakis, *a.g.e.*, s.46.

³⁷ Yunan İstatistik Kurumu'nun (ELSAT) 2001 verilerine göre ülke nüfusu 10.964.020 kişiydi, 2011 sayımına göre ise nüfus 10.816.286 kişidir, <http://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous> (05.03.2017).

³⁸ 1971-1985 döneminde 625.000 Yunan göçmen, Almanya ve deniz aşırı ülkelerden memleketlerine kesin dönüş yaptı. 1980'lerin sonundan itibaren ve 90'lı yıllar boyunca Yunanistan'a kesin dönüş yapanlar ağırlıklı olarak Eski Sovyet Cumhuriyetlerinden ve Güney Arnavutluk'tan gelen Yunan kökenli göçmenlerdi. Yabancı göçmenler ise Iraklılar, Polonyalılar, İranlılar, Romanyalılar, Filipinliler, Mısırlılar şeklinde sıralanmaktadır. Özellikle Irak'ta (ve son dönemde Suriye'de) yaşanan savaşın ardından bu ülkelerden gelen mültecilerin sayısı sürekli artış göstermektedir, Mihalis Damanakis *a.g.e.*, s.48-49, Andreas Zografu, *a.g.e.*, s.183-186.

³⁹ Eleni Kanakidu, Vula Papagianni, *a.g.e.*, s.83.

Ancak bu yüksek oranda yabancı varlığı ülkede kültürlerarası ya da çok-kültürlü eğitim kavramlarından daha sık söz edilmesine yol açmıştır. Aynı dersliği Yunan çocukları ile paylaşan Arnavut, Orta Doğu ya da Uzak Doğu veya Afrika kökenli çocuklar ve aileleri Eski Sovyet Cumhuriyetlerinden gelen ve anadilleri olmasına rağmen Yunanca bilmeyen Yunan kökenli mülteci-göçmen çocuklarının eğitimi ve bu öğrencilerin Yunan eğitim sistemine entegrasyonu Yunan Eğitim Bakanlığı yetkililerinin karşısına önemli bir sorun olarak çıkmıştır. Aşağıda da göreceğimiz gibi farklı bir kültürel geçmişe sahip, ülkedeki resmi dil Yunancadan değişik bir dil konuşan öğrencilerin okul ortamlarında karşılaştıkları zorluklar gözetilerek sık sık yasal düzenlemeye gidilmesi, çözüm üretmeye yönelik bir çaba olarak değerlendirilmelidir. Göçmenlerin çocuklarının eğitiminde ortaya çıkan sıkıntılar, zorunlu olarak Kültürlerarası Eğitimi 1990 yılı başından itibaren Yunan eğitim literatürüne dâhil etmiş ve konuyu irdeleyen yayınlar da, özellikle bu tarihten sonra birbirini izlemeye başlamıştır.⁴⁰ “Kültürlerarası Eğitim ve Yunancanın İkinci Dil (L2) Olarak Öğretimi” başlığı ile Yunan Üniversitelerinin düzenlediği kongreler, bu adı taşıyan merkezlerin⁴¹ ve üniversitelerde bu ad altında bilim dallarının ve enstitülerin kurulması ile bu yeni alan, yürütülen akademik tartışmalar sonucu ciddi bir yayın desteğine kavuşmuştur.⁴² Ek olarak Yunanistan’daki Eğitim Fakültelerinin tamamının lisans programlarında Kültürlerarası Pedagoji ile ilgili derslere yer verilmektedir. Yunancanın ikinci dil

⁴⁰ Eleni Kanakidu, Vula Papagianni, *Diapolitismiki Agogi*, Ellinika Grammata, Atina 1998; Pantelis Georgogiannis, *Themata Diapolitismikis Ekpedevsis*, Gutenberg, Atina 1999; Mihalis Damanakis, *İ Ekpedevsi ton Pallinostunton ke Allodapon Mathiton stin Ellada*, *Diapolitismiki Prosengisi*, Gutenberg, Atina 2002; Andreas Zografu, *Diapolitismiki Agogi stin Evropi ke tin Ellada*, Tipothito, Atina 2003; Athanasios Gotovos, *Ekpedevsi ke Eterotita*, *Zitimata Diapolitismikis Pedagogikis*, Metehmio, Atina 2002; Nektaria Paleologu; Odisseas Evangelu, *Diapolitismiki Pedagogiki, Ekpedeftiki Politiki ya ta Pedia Metanaston*, Pedio, Atina 2011; Kostas Papahristos, *Diapolitismiki Ekpedevsi sto Elliniko Sholio*, Taksideftis, Atina 2011 gibi.

⁴¹ Yunanistan’ın Patra ve Atina Üniversitelerine bağlı Kültürlerarası Eğitim Merkezleri, <http://kedek.inpatra.gr/>, <http://www.keda.uoa.gr/> (15.03.2017), Girit Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde faaliyet gösteren Kültürlerarası ve Göç Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, <http://www.ediamme.edc.uoc.gr/index.php?information>, (15.03.2017) örnek verilebilir. 1996 yılında (2413/96 Sayılı Yasa ile) Yurtdışı Yunanların Eğitimi ve Kültürlerarası Eğitim Enstitüsü (IPODE) [Istituto Pedias Omogenon ke Diapolitismikis Ekpedevsis] kurulmuştur. Enstitü, Kültürlerarası Eğitim ve yurt dışında yaşayan Yunanların eğitimi konularında Eğitim Bakanlığı’na danışmanlık hizmeti vermektedir. Enstitü hakkında bilgi için bkz. <http://dim-diapol-falir.att.sch.gr/ipode.htm>. (15.3.2017).

⁴² Athanasios Gotovos, *a.g.e.*, s.2.

(L2) olarak öğretilmesi konusunda da Yunan Üniversitelerinde yoğun olarak kongre ve sempozyumlar düzenlenmektedir.⁴³

Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin ne boyutta bir sorun oluşturduğunu kavrayabilmek için Yunanistan'da örgün eğitimdeki yabancı öğrenci sayısını da bilmek gerekir. Yunan Eğitim Bakanlığının 1994-95 öğretim yılı verilerine göre Yunan okullarında eğitime devam eden yabancı uyruklu öğrencilerle, ülkeye kesin dönüş yapan ancak Yunancayı dersleri izleyecek düzeyde bilmeyen öğrencilerin, toplam öğrenci sayısı içindeki oranı % 7,2 dolayındaydı.⁴⁴ Göç nedeniyle sayısal değerler yukarı yönlü seyrederek 2002-03 öğretim yılında oran % 8,9'a ulaştı,⁴⁵ 2008-09 öğretim yılı için ise %10 olarak tahmin edilmekteydi.⁴⁶

Entegrasyon Sürecinde İlk Adım: Kabul Sınıfları - Hazırlık Kursları ve İkinci Dil (L2) Olarak Yunanca Konusundaki Yaklaşım

Yurt dışından kesin dönüş yapan Yunan kökenli öğrencilerle (pallinostundes) yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin uygulanacak eğitim politikasını kısmen de olsa ele alan ilk hukuki düzenleme 1980 yılında yürürlüğe giren "Kabul Sınıfları" (Taksis İpodohis) ile ilgili Bakanlık Kararı'dır.⁴⁷ Bu konuda yapılan ikinci bir yasal düzenleme ile "Kabul Sınıfları" yeniden ele alınmış⁴⁸ ve bunlara ilaveten "Hazırlık Kursları" (Frontistiriaka Tmimata) oluşturulmuştur. Yasada 1990 yılında yapılan değişiklikle⁴⁹ bürokrasiyi azaltmak ve yerinde hızlı çözüm üretmek adına bu tür sınıflar oluşturma yetkisi Eğitim Bakanı'ndan alınarak ilgili ilin valisine devredilmiştir. Ancak her iki yasal düzenlemede bu sınıfların,

⁴³ Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *Metanastevsi stin Ellada ke Ekpedevsi: Apotimisi tis İparhusas Katastasis*, Instituto Metanastevtikis Politikis (IMEPO), Atina 2004, s.31.

⁴⁴ Mihalis.Damanakis, *a.g.e.*, s.51-52.

⁴⁵ Athanasios Gotovos; Georgios Marku, *Palinnostundes ke Allodapi Mathites stin Elliniki Ekpedevsi*, Instituto Pedias Omogenon ke Dipolitismikis Ekpedevsis (IPODE), Atina 2003, s.71.

⁴⁶ Rakamsal büyüklüğü görmek adına, %10 oranının yaklaşık 200 bin öğrenciye karşılık geldiğini belirtmek gerekir, Theodoros Hristodulu, "Metanastes ke Diapolitismiki Ekpedevsi stin Ellada" *Diapolitismiki Ekpedevsi- Metanastevsi-Diahirisi Singruseon ke Pedagogiki tis Dimokratias*, 12. Diethnes Sinedrio, Patra 19-21 /06/ 2009, C.1 s.287.

⁴⁷ Yunan Resmi Gazetesinin ΦΕΚ 818-2/Z/4139/ 20.10.80 tarih ve sayılı nüshası, Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.57, Nektaria Paleologu; Odisseas Evangelu, *a.g.e.*, s.113.

⁴⁸ 1404/1983 Sayılı Yasa'nın 45. maddesi.

⁴⁹ 1894 Sayılı Yasa RG 110/27-8-1990.

kesin dönüş yapan⁵⁰ Yunan öğrencilerin (pallinostundes), Yunan göçmen (metanastes) çocuklarının ya da ülkelerine geri dönen Yunanların (epanapatrizomeni)⁵¹ çocuklarının, ülkedeki eğitim sistemine olağan bir şekilde intibaklarını sağlamak amacıyla oluşturulduğundan söz edilmektedir.⁵² İlk kabul sınıfları da zaten Almanya'dan kesin dönüş yapan Yunanların çocukları içindi. Dolayısıyla ilk başlarda (muhtemelen sayıları az olduğundan) düzenleme yabancı uyruklu öğrencilerin Yunan eğitim sistemine adapte olmalarını temin etmek ve onların normal müfredatı izleyebilecek düzeyde hızlandırılmış sınıflarda ikinci dil (L2) olarak Yunanca öğrenmelerini sağlama amacı gütmeye başladığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte uygulamada, ülkeye kesin dönüş yapan ya da geri dönen göçmen Yunan ailelerin çocukları için açılan bu sınıflara (belki de koşulların zorlamasıyla) yabancı uyruklu öğrencilerin de alındığı görülmektedir⁵³.

Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kursları ile ilgili düzenleme ikinci dil (L2) olarak Yunanca konusunda nasıl bir yaklaşım benimsenmektedir? Bu sınıfların işleyişi ve öğrencilerin normal eğitime katılım süreci nasıl gerçekleşmektedir? Bu soruların yanıtı, (artık) yabancı öğrencilerden de söz eden 1894/1990 Sayılı Yasa'ya dayanılarak çıkarılan 1999 tarihli Bakanlık Kararı'nda⁵⁴ ayrıntılı olarak ele

⁵⁰ Ülkesine kesin dönüş yapan (pallinostundes) ifadesiyle, Yunan kökenli olup farklı coğrafyalarda yaşayan (ör. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde) ve yerleşmek üzere anavatanlarına dönüş yapanlar kast edilmektedir.

⁵¹ Çalışmak amacıyla örneğin Almanya veya bir başka ülkeye gitmiş olup artık ülkesine geri dönme kararı alanlar.

⁵² 1894/1990 Sayılı Yasa'nın 45.maddesi.

⁵³ Buna olanak tanıyan bir Bakanlık Kararı vardır (Y.A. Φ 2/378/Γ1/1124), Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *a.g.e.*,s.23.

⁵⁴ Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kursları ile ilgili olarak Yunanistan Eğitim Bakanı tarafından farklı tarihlerde çıkarılmış Kararlar bulunmaktadır. Her defasında ihtiyaçlar dikkate alınarak düzenlemenin daha ayrıntılı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Konu ile ilgili 1894/90 Sayılı Yasa'ya dayanılarak 1994 yılında bir Bakanlık Kararı yayımlanmış (Φ2/378/Γ1/ 1124/8.12.94 /ΦEK 930 τ.β'14.12.94), ardından 1999 yılında aynı konuda daha kapsamlı yeni bir Bakanlık Kararı çıkarılmıştır (Φ10/20/Γ1/708 /ΦEK 1789/28.09.1999). Biz 1999 tarihli Kararı göz önünde bulundurduk. Ancak bu konuda önce 2015 yılında (ΦEK 2388/2015/τ.B') ve ardından geçtiğimiz yıl son bir Bakanlık Kararı (131024/Δ1/ΦEK 2687/ 29.08.2016) daha yayımlandı. Önceki düzenleme büyük ölçüde korunurken ülkeye gelen mülteci yoğunluğu dikkate alınarak Eğitimde Öncelikli Bölgeler (Zones Ekpedeftikis Protereotitas) oluşturulmakta ve özellikle mülteci çocuklarına yönelik Kabul Sınıfları/Merkezleri ve Yunancanın ikinci dil olarak (L2) öğretilmesine yönelik tedbirler geliştirilmektedir. Kabul Sınıfları açma yetkisi Bölge Eğitim Müdürlerine verilmektedir.

alınmaktadır. Karar'ın takdim bölümünde “Ülkeye kesin dönüş yapmış olanların (*pallinostundes*) ve yabancı uyruklu öğrencilerin (*alloadapi*) kültürlerarası eğitim çerçevesinde Yunan eğitim sistemine daha etkili ve dengeli, aktif ve katılımcı bir yöntemle dâhil olmaları için esnek bir kurumsal müdahale usulü oluşturulmuştur...” denilmektedir.

Sözü edilen sınıflar, Kabul Sınıfları (Taksis İpodohis), I ve II şeklinde olmak üzere iki ayrı seviyede açılmaktadır. Yerleştirme sırasında öğrencilere öncelikle Yunanca seviye belirleme testi uygulanmaktadır. Öğrencinin hiç ya da çok düşük seviyede Yunanca bildiği tespit edilirse Kabul Sınıfına alınması için velisinin beyanı aranmaktadır. I. seviyedeki sınıflara (Taksis İpodohis I) kabul edilen öğrencilere bir eğitim yılı süresince iki kur şeklinde ikinci dil olarak (L2) yoğun bir Yunanca öğretim programı uygulanmaktadır.⁵⁵ Bu öğrenciler, Beden Eğitimi, İş Teknik, Müzik, Yabancı Dil gibi bazı dersleri normal sınıflarda okumaktadır. Eğer öğrencinin tüm dersleri Yunanca olarak izleyebileceğine karar verilirse daha kısa sürede normal sınıflara alınması mümkün olmaktadır.⁵⁶

II. seviyedeki sınıflara (Taksis İpodohis II), birinci seviyeyi tamamlayan öğrenciler katılmakta ve bu öğrencilere iki yıl boyunca normal müfredat programı yanında, Yunancayı ikinci dil (L2) olarak öğretme konusunda uzman öğretmenler tarafından Yunanca dil desteği verilerek dilsel becerilerinin geliştirilmesine yönelik karma bir program uygulanmaktadır. 1999 tarihli Bakanlık Kararı'nda öncekilerin aksine Yunancadan ikinci dil (L2) olarak söz edilmekte ve Kabul Sınıflarında ders verecek öğretmenlerin bu alanda uzman olmaları şartı getirilmektedir.⁵⁷

Ortaöğretimde ise öğrenci, Sanat, Teknoloji, Beden Eğitimi ve Matematik dersleri dışında normal sınıftan alınarak haftalık (18-22) saat arasında değişen bir destek eğitimine tabi tutulmakta ve kendisine haftalık (14) saat Yunanca eğitimi verilmektedir.

Sözü edilen sınıflarda, (7-15) öğrenci tarafından talep edilmesi koşuluyla seçmeli olarak ders programı dışında haftada (4) saat öğrencilerin geldiği ülke dilinde ders verilmesi mümkündür.⁵⁸ Ancak uygulamada geliş ülkesinin dili ve

⁵⁵ Kostas Papahristos, *a.g.e.*, s.34, Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s.36.

⁵⁶ Nektaria Paleologu- Odisseas Evangelu, *Diapolitismiki Pedagogiki, Ekpedeftiki Politiki ya ta Pedyta Metanaston, Pedio*, Atina 2011, s.119.

⁵⁷ Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *a.g.e.*, s.25.

⁵⁸ 1894/90 Sayılı Yasa'ya dayanılarak çıkarılan Bakanlık Kararında (Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94) bu konu açıkça belirtilmekte ve bu görevin okul dışından temin edilecek sözleşmeli öğretmenler tarafından yerine getirileceği not edilmektedir, Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.60.

kültürünün okutulmasına tanık olunmamaktadır.⁵⁹ Kabul Sınıflarında ders verecek öğretmenlerin Yunancanın ikinci dil (L2) olarak öğretimi konusunda uzmanlaşmış olması ya da bu konuda hizmet içi eğitim seminerlerine katılmış olması aranmaktadır.

Hazırlık Kursları (Frontistiriaka Tmimata) programı, Kabul Sınıflarında okumamış ya da okumasına rağmen hala Yunanca içerikli dersleri izleyecek düzeyde Yunanca bilmeyen öğrencilere yöneliktir.⁶⁰ Kurslar en az (3), en fazla (8) öğrencinin katılımı ile düzenlenir ve ders programı dışında, öğrencilerin zorlandıkları derslerde kendilerine haftalık (10) saat destek eğitimi verilir. Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kursları farklı öğrenci gruplarına hitap ettiğinden aynı okulda paralel olarak faaliyet göstermeleri mümkündür.⁶¹

Kabul Sınıflarında Yunancayı ikinci dil (L2) olarak öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin zorluklar yaşaması kaçınılmazdır. Çünkü Yunanca konusunda öncesine ait bir deneyimleri yoktur, sözcükleri, etimolojisi ve gramer yapısıyla onlar için her yönüyle bilinmeyen bir dili öğrenme söz konusudur. Dil öğretimi onlar için alfabeden başlamakta ve her şeyden önce Yunancayı kuşatan kültürün bileşenlerini henüz tanımıyor olmaları da öğrenme sürecini güçleştirmektedir.⁶² “Çünkü ikinci bir dili öğrenen sadece yeni bilgiler öğrenmekle kalmaz aynı zamanda farklı etnolingüistik bir topluluğun sembolik öğelerini de öğrenmektedir. Öğrenci bir başka dilin öğelerini öğrenirken o kültürün öğelerini de kendi yaşam alayına aktarır.”⁶³

⁵⁹1994 tarihli Bakanlık Karar’ının öğrencilere geldikleri ülkenin dilinde (2-3) saat ders verilmesine imkan tanıdığı iddia edilmekteydi, Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.60. Ancak yukarıda sözü edilen sonraki 1999 tarihli Bakanlık Kararı’nda çok açık bir şekilde öğrencilere anadillerinde (4) saat ders verilebileceğini belirtmekle birlikte kaynaklarda bunun uygulandığına dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Son olarak 2016 yılındaki düzenlemede bir geriye gidiş söz konusu çünkü Bakanlık Kararı’nda anadiline dair hiçbir hüküm yoktur.

⁶⁰ Nektaria Paleologu; Odisseas Evangelu, *a.g.e.*, s.123.

⁶¹ *a.g.e.*, s.115, Yurtdışı Yunanların Eğitimi ve Kültürlerarası Eğitim Enstitüsü’nün (IPODE) verilerine göre 2003 yılında 422 Kabul Sınıfı ve 556 Hazırlık Kursu açılmıştır, Theodoros Hristodulu, *a.g.m.*, s.289-290.

⁶² Kostas Papahristos, *a.g.e.*, s.56.

⁶³ Kemal İnal, *Dil ve Politika, (Dilin Kökeni Etnik Boyutu ve Kimlikle İlişkisi)*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2012, s.119.

Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kurslarına Yöneltilen Eleştiriler

Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kurslarının açılması (daha doğrusu bunun önerilmesi) konusunda inisiyatifin okul idarelerinde olması ve öğrenci profillerine göre ihtiyaç durumu gözetilerek açılıyor olmaları, diğer taraftan önceleri (1980) sadece ülkeye kesin dönüş yapan Yunan kökenli öğrencilere yönelik bir tedbir olarak düşünülmüşken⁶⁴ daha sonra (1990), ülkedeki yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki ciddi artışlar sonucu uygulamanın yaygınlaştırılması ve son olarak (2016) mülteci çocuklarından açıkça söz edilmesi olumlu bir yaklaşım olmuştur.

Ancak öğrencilerin geldikleri ülkenin dili ve kültürünün Kabul Sınıflarında okutulması kâğıt üzerinde de olsa yasal olarak önceleri mümkünken, 2016 yılındaki son değişiklikte bundan hiç söz edilmemektedir. Her durumda normal sınıflara geçişten sonra anadilde (L1) eğitim kesinlikle mümkün değildir ve öğretim dili sadece Yunancadır.⁶⁵ Farklı kültürel geçmişi olan yabancı uyruklu öğrenciler için anadilinde (L1) ya da ülkeye kesin dönüş yapan Yunan kökenlilerin, geldiği ülke dilinde (ör. Rusça) ders konulmaması bu güne kadar uygulanan asimilasyoncu eğitim politikasında ısrarın göstergesidir.⁶⁶ Göçmen dernekleri temsilcileri, eğitimciler ve veliler, Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kurslarının beklentileri karşılayacak derecede verimli olmadığı düşüncesindedir⁶⁷ ve nihai amaçlarının yabancı uyruklu öğrencilerin dilsel ve kültürel asimilasyonu olduğunu ileri sürmektedirler.⁶⁸

Anadilinde (L1) eğitim konusunda tek açılım Yunanistan'da çalışan Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşlarının çocuklarına sağlanmaktadır.⁶⁹ Ancak burada da anadilinde eğitim sadece hazırlık sınıfları ile sınırlıdır. Fakat ülkede bu çerçevede oluşturulmuş hazırlık kursları yoktur, çünkü AB üyesi ülke vatandaşı öğrenciler, Atina ve Selanik'teki yabancı okullarda eğitim görme olanağına sahiptirler, dolayısıyla kararnamenin ilgili hükmü uygulanmamaktadır.

Aynı Kararname'nin 6. maddesi ile Yunanistan'da çalışan ve Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerden gelenlerin çocukları için de Eğitim Bakanı'nın kararıyla

⁶⁴ Nektaria Paleologu- Odisseas Evangelu, *a.g.e.*, s.113.

⁶⁵ Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.61.

⁶⁶ Gös. yer.

⁶⁷ Theodoros Hristodulu, *a.g.m.* s.290, Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s.44.

⁶⁸ Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *a.g.e.*,s.25.

⁶⁹ Π.Δ.494, (ΦΕΚ 186/27.12.1983) sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2/b maddesinde bu çocukların ulusal kimliklerinin korunması amacıyla anadillerinde de eğitim yapılacağından söz edilmektedir), Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *a.g.e.*, s.24.

hazırlık sınıfları açılabilceğinden söz edilmektedir, ancak bu grup için anadili ve kültürü koruma konusunda bir düzenleme öngörülmemektedir. Birlik üyesi ülke vatandaşları için anadilini ve kültürünü koruma (hazırlık sınıfları ile sınırlı olsa da) öngörülürken, diğer ülkelerden gelen yabancıların çocukları ekonomik imkânları yeterli ise özel yabancı okullara gidebilecekler yoksa Yunan çocukları ile aynı sınıfları paylaşacaklardır.⁷⁰ Geliş ülkesinin dilinin ve kültürünün korunması konusunda ulus devlet refleksiyle hareket edilerek isteksiz davranılması, Yunan eğitim sisteminin Batı ülkelerindeki uygulamalarla uyumlu hareket etmediğini göstermektedir. Anadili ve kültürü koruma programlarının yüksek maliyet taşıması da belki bir neden olarak gösterilebilir. Oysa yabancı öğrenciler açısından anadili (L1) gelişiminin gerektiği şekilde desteklenmemesi, Yunancanın (L2) da öğrenilmesini olumsuz etkileyecektir.⁷¹

Kültürlerarası Eğitim Okulları Ve İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Ülkeye kesin dönüş yapan ailelerin okul çağındaki çocukları ve (yabancı) göçmen ya da mülteci öğrenci sayısında gözlenen artış ve yeni oluşan koşullar sonucu Yunan okullarının çok kültürlü bir nitelik kazanması⁷² farklı yasal düzenlemeleri zorunlu kılmıştır⁷³. Yunan Hükümeti 1996 yılında 2413/96⁷⁴ sayılı “Yurt Dışında Yunanca Eğitimi ve Kültürlerarası Eğitim ve Diğer Hükümler” başlıklı yasa ile bu alanda somut bir düzenlemeye gitmiştir. Yasa ile Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak “Yurtdışı Yunanların Eğitimi ve Kültürlerarası Eğitim Enstitüsü” (*Instituto Pedias Omogenon ke Diapolitismikis Ekpedevsis*) adı altında bir de Enstitü kurulmuştur (5-7. mad.).

Yasada yurt dışında yaşayan Yunanların eğitimi konusu, (9) bölümde ele alınırken⁷⁵ önemi tartışma götürmeyen Kültürlerarası Eğitim başlığı sadece tek bölümde (34-37. mad.) düzenlenmektedir. Bu bölümde: Kültürlerarası Eğitimin

⁷⁰ Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, 64.

⁷¹ Kostas Papahristos, *a.g.e.*, s.61-62.

⁷² Atina’da Paleo Faliro Kültürlerarası İlkokulundaki öğrenci profili çok dikkat çekicidir. Okulun web sayfasında yer alan bilgilere göre okulda 32 farklı ülkeden öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların % 66’sı Avrupa, % 20’si Asya, % 8’i Afrika, % 5’i Amerika, % 1’si Okyanusya ülkelerindedir, http://dim-diapol-falir.att.sch.gr/our_school.htm (12.4.2017).

⁷³ Nektaria Paleologu; Odisseas Evangelu, *a.g.e.*, s.126, Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s.32, Eleni Skurtu; Konstantinos Vratsalis; Hristos Govaris, *a.g.e.*, s.26.

⁷⁴ N.2413/96 (ΦΕΚ 124 τ. Α/17.6.1996).

⁷⁵ 2413/96 Sayılı Yasa (1-4 mad. ve 8-34. mad.).

Amacı, Kapsamı (34. mad.), Kültürlerarası Okullar (35. mad.), Eğitim Personeli (36. mad.) ve Okulların Yönetimi (37. mad.) ele alınmaktadır.

Yunanistan'da Kültürlerarası Eğitim konusunda temel düzenleme olan bu dört maddeye biraz daha yakından bakalım: Kültürlerarası Eğitimin amacı eğitsel, sosyal ve kültürel farklılıklara sahip gençlere eğitim vermek üzere ilk ve orta dereceli okulların kurulması ve faaliyete geçirilmesi şeklinde somutlaşmaktadır (mad. 34/1). Kültürlerarası Eğitim Okullarında, devlet okullarında uygulanan izlencelerin öğrencilerin eğitsel, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına uyarlanarak uygulandığı belirtilmektedir (mad. 34/2). Eğitim Bakanı'nın izni ile bu okullarda ilave ya da alternatif dersler eklenmesiyle özel izlencelerin uygulanabileceği, belirtilmektedir (mad. 35/2). Yasa özetle (mevcut olanların dışında) başka devlet okullarına da Kültürlerarası Okul statüsü verilebileceğini, ya da uygulama okulu adı altında bunların Üniversitelere bağlanabileceğini, devlet okullarında (ihtiyaca göre) kültürlerarası sınıflar oluşturulabileceğini belirtmektedir (mad.35/3). Eğitim Bakanı'nın kararıyla yerel yönetimler, kilise kurumları (vakıfları), kâr amacı gütmeyen yardım kuruluşları adına da Kültürlerarası Okullar kurulabileceği belirtilmektedir (mad.35/4). Yasa, Yunanca (L2) dışında başka bir anadili (L1) olan öğrenciler için kültürlerarası okullarda kendi dillerinde kısıtlı bir süre için de olsa (örneğin haftada 2 ya 3 saat) anadili (L1) eğitimi verilip verilemeyeceği konusunda bir hüküm içermemektedir⁷⁶.

Yasa gereği daha sonra ilave edilenlerle birlikte on üç (13) ilkokul, dokuz (9) ortaokul ve dört (4) lisenin adı değiştirilerek bu okullar (toplam 26 okul) "Kültürlerarası-İlkokul-Ortaokul-Lise" adını almıştır.⁷⁷ Bir okulun Kültürlerarası Okul olarak nitelendirilebilmesi için ülkeye kesin dönüş yapmış ya da yabancı uyruklu statüsündeki öğrenci oranının % 45'i bulması gerekmektedir⁷⁸. Ülke genelinde tüm kademelerdeki okul sayısının 15.174 olduğu düşünülecek olursa "Kültürlerarası Okul" statüsü tanımada belki de muhtemel toplumsal baskı ya da milliyetçi çevrelerden gelecek tepkiler nedeniyle cesur adımlar atılmadığı görülmektedir. Yunanistan'ın farklı coğrafi bölgelerinde bulunan bu okulların bulunduğu yerlerdeki göçmen yoğunluğu dikkat çekmektedir. Ancak ülkedeki yabancı öğrenci sayısının %10'lara dayandığı düşünülürse bu okulların çok sınırlı

⁷⁶ Bu bölümün yazımında ilgili yasadan yararlanılmıştır.

⁷⁷ Hristos Katsikas; Eva Politu, *a.g.e.*, s.181, güncel bilgi için bkz. <http://dim-diapol-falir.att.sch.gr/diapol.htm> (4.4.2017), Kültürlerarası Okulların listesi için bkz. <https://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/diapolitismika/548-katalogos-sxoleia-diapolitismikis-ekpaidyshs.html> (4.4.2017). Kültürlerarası Okulların ülke genelindeki okul sayısı içindeki oranı % 0.17'dir.

⁷⁸ Maria Tzortzopulu; Angeliki Kotzamani, *a.g.e.*, s.32.

sayıda öğrenciye hizmet verdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Uygulama kapsamında Batı Trakya’da da, iki dilli eğitim veren Türk azınlık okulları için uzun vadede alternatif okul olabilir düşüncesiyle olsa gerek, bazı yerleşim birimlerinde Türk öğrencilerin de devam ettiği Yunanca eğitim veren iki ilkokul, bir ortaokul ve bir liseye Kültürlerarası Okul statüsü tanınmıştır.

Kültürlerarası Eğitimin felsefesi farklı etnik köken ve kültürlerden gelen öğrencileri aynı okul ortamında bir araya getirerek onlar arasındaki işbirliğini ve karşılıklı olarak birbirini tanımayı, kabullenmeyi ve hoşgörüyü hedeflese de ⁷⁹ araştırmalar, Yunan velilerin, öğrenciler arasındaki kültürel farklılığın onların okul performanslarını olumsuz etkileyeceği endişesiyle çocuklarını bu okullardan aldıklarını göstermektedir. Böylece Kültürlerarası Okullar ağırlıklı olarak yabancı uyruklu öğrencilerin devam ettiği adeta göçmen getto okullarına dönüşme riski ile karşı karşıyadır.⁸⁰

Yunanistan’da Kültürlerarası Eğitim konusunda yapılan uygulamalarla ilgili yasal düzenlemede hedeflerin ve Kültürlerarası Eğitim Okullarının kuruluş amacının açıkça ortaya konulamamış olması eleştirilmektedir⁸¹. Bu eğitim yaklaşımının felsefesinde sözü edilen düşüncelere bakıldığında kuram ile uygulama arasındaki uçurum açıkça görülmektedir.

Kültürlerarası Eğitim ile ilgili olarak 1996 yılında çıkarılan ve yukarıda değerlendirdiğimiz, eksik ve yetersiz olduğu gerekçesiyle eleştirilen yasanın üzerinden 20 yıl geçtikten sonra Yunanistan, arada geçen süre içinde çok daha yoğun bir göçmen akımına maruz kaldı ve 2016 yılında bu konuda yeni bir yasal düzenleme yaptı. 4415/2016⁸² sayılı son yasanın 20-25. maddeleri Kültürlerarası Eğitimi düzenlemektedir. “Kültürlerarası Eğitim” başlıklı 20. maddede bu eğitimin eşitsizlikler ve sosyal tecridin ortadan kaldırılması amacıyla farklı kültürel gruplar arasında ilişkiler inşa edilmesine yönelik olduğu belirtilmektedir. “Amaçlar ve Araçlar” başlıklı 21. madde, Kültürlerarası Eğitimin:

- *“Farklı kültürel kökene sahip çocukların, yerleşik olanların (yani Yunanların) çocukları ile (aynı) okullara kaydedilmesiyle*

⁷⁹ Pantelis Georgogiannis, *a.g.e.*, s.50.

⁸⁰ Theodoros Hristodulu, *a.g.m.*, s.289.

⁸¹ Mihalis Damanakis, *a.g.e.*, s.88, Theodoros Hristodulu, *a.g.m.*, s.289.

⁸² 4415/2016 ΦΕΚ 159/A/6-9-2016, <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4415-2016.html> (5.4.2017).

- *Okulun, demokratik değerlere ve çocuk haklarına saygı temelinde demokratik bir şekilde işleyişinin güçlendirilmesiyle*
- *Uygun okul programları, ders kitapları ve eğitim materyallerinin geliştirilmesiyle*
- *Kültürel farklılıklar, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık temelinde oluşan negatif ayrımcılıkla mücadeleyle*
- *Eşitlik ve kültürel kimliğin korunması çerçevesinde göçmen kökenli çocukların sosyal ve eğitsel entegrasyonuna imkân sağlayan tedbirler ve destekleyici kurumsal yapılarla*
- *Eğitim camiasının tüm mensuplarına hitap eden, kültürlerarası karaktere sahip uygun hizmet içi program ve faaliyetlerle hayata geçirileceğini”, belirtmektedir.*

Son yasa ile getirilen bir başka değişiklik de Kültürlerarası Eğitim Okullarının bundan böyle Kültürlerarası Uygulama Okullarına dönüştürülmüş olmasıdır. Buna göre okulların araştırma programları kapsamında üniversiteler ile işbirliğini hedefleyeceklerinin altı çizilmektedir (mad.22). Dikkat çekici bir başka ayrıntı ise öğretmenlere ilişkindir (mad.23). Öğretmenlerin görevlerini yerine getirirken onlara destek olmak üzere, iki dillilik, Yunancanın ikinci dil (L2) olarak öğretimi ve öğrencilerin (dilsel) becerilerini geliştirme sürecinde Kültürlerarası Eğitim konusunda uzmanlaşmış eğitim danışmanları, sosyal hizmetler uzmanları ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti verecek uzmanların özel niteliklerinin Eğitim Bakanının kararıyla tespit edildiği belirtilmektedir. Ayrıca Kültürlerarası Eğitimin desteklenmesi amacıyla, Bakanlık bünyesinde özel uzmanlardan oluşan bir komisyonun kurulması ve bunun yanı sıra, öğretmenler ile aileler arasında işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan bir dizi tedbir de öngörülmektedir.

Son Kültürlerarası Eğitim Yasasının (4415/2016) gerekçesini⁸³ incelediğimizde Yunanistan’da yaşanan ekonomik krizin etkilerine bağlı olarak Yunan toplumunda aşırı sağcı ve ırkçı anlayışların belli oranda artış kaydetmesiyle son beş yılda Kültürlerarası Eğitimin öneminin daha çok hissedilir olduğundan söz edilmektedir. Kültürlerarası anlayışın öğrencileri olumlu yönde etkileyebileceği görüşü dile getirilmektedir. Ayrıca genel eğitimle ilgili kurumsal çerçevenin pek çok noktada Kültürlerarası Eğitimin ilkelerinden etkilendiği de kabul edilmektedir. Özellikle müfredat programlarına ve diğer eğitim araçlarına etkin müdahalelerde bulunulmasının ve tüm çocuklara geldikleri ülke ve onun kültürüyle pozitif bir

⁸³4415/2016 Sayılı Kültürlerarası Eğitim Yasası’nın gerekçesi, http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=e373a4cd-87fe-493c-b750-a6500109225a (5.4.2017).

ilişki inşa etmelerine fırsat verecek uygun değişikliklerin hayata geçirilmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır.

Yunanistan'da Kültürlerarası Eğitim konusunda 2016 yılında çıkarılan son yasa, önceki yasanın eksikliklerini giderme ve yöneltilen eleştirileri ortadan kaldırma amacı güttüğü kabul edilse de uygulamayı görmeden bu konuda yorumda bulunmak için henüz erkendir. Çünkü unutmamak gerekir ki yasa eğitim politikasıyla ilgili olarak sadece çerçeveyi çizmektedir uygulama pratiği her zaman yasa ile paralellik göstermeyebilir.

SONUÇ

Yunanistan'ın, topraklarına yoğun olarak gelip yerleşen ve ülke nüfusunun %10'una dayanmış bulunan yabancı göçmenlerin okul çağındaki çocuklarının Yunan eğitim sistemine entegrasyonları için hayata geçirdiği Kabul Sınıfları ve Hazırlık Kursları, resmi dil Yunancanın ikinci dil olarak (L2) öğretilmesine odaklanmaktadır. Öğrencilerin Yunanca konusundaki eksiklikleri çözülmesi gereken bir sorun olarak görülmekte ve resmi dildeki yetersizlikler giderilerek yabancı öğrencilerin, Yunan öğrencilerle birlikte aynı sınıflarda dersleri izleyebilecek düzeye gelmeleri için yoğun çaba sarf edilmektedir. Ancak öğrencilerin ana dilleri (L1) dikkate alınmayarak (L1) ile (L2) arasındaki işlevsel ilişki görmezden gelinmektedir. Kabul Sınıfları ile aslında hedeflenen öğrencilerin dilsel ve kültürel açıdan asimilasyonudur. Diğer taraftan 1996 yılında çıkarılan Kültürlerarası Eğitim Yasası ile ülkedeki çok sınırlı sayıda eğitim kurumuna (15.176 okul içinde sadece 26 okula) Kültürlerarası Okul statüsü verilmiş ve bu okullarda Kültürlerarası Eğitim ilkelerinin hayata geçirileceği duyurulmuştur. Ancak bu okullar sayılarının yetersiz olması nedeniyle kültürel ve dilsel farklılıkları olan grupların pedagojik açıdan ortaya çıkan ihtiyaçlarını karşılayacak koşulları ve ortamı oluşturamamışlardır. 2016 yılında çıkarılan yeni Kültürlerarası Eğitim Yasası hedefleri daha açık ortaya koymakla birlikte yabancı öğrenci sayısındaki dikey yönlü artışa rağmen Kültürlerarası Okulların sayısında bir değişiklik olmamıştır, bu nedenle Yunanistan'da Kültürlerarası Eğitimin müfredatta etkin olduğunu söylemekten henüz çok uzagız.

KAYNAKÇA

Coşkun, Hasan, *Kültürlerarası Eğitim, Türkiye ve Almanya Örneği*, Konrad- Adenauer- Stiftung Yayını, Ankara 2016, www.kas.de/wf/doc/kas_43918-1522-12-30.pdf?160118101810, (01.04.2017).

Coşkun, Hasan, *Eğitim Teknolojileri Açısından Kültürlerarası Eğitim*, Konrad- Adenauer- Stiftung Yayını, St Augustin (Almanya) / Ankara 1996.

Çayır, Kenan, “Türkiye’de Ulusal Kimliği Yeniden Tanımlama Yolunda Özcülük, Çokkültürlülük ve Kültürlerarası Eğitim”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt 14, Sayı 55, Yaz 2016, ss.77-101.

Georgogiannis, Pantelis, *Themata Diapolitismikis Ekpedevsis*, Gutenberg, Atina 1999.

Damanakis, Mihalis, *Í Ekpedevsi ton Pallinostunton ke Allodapon Mathiton stin Ellada*, Diapolitismiki Prosengisi, Gutenberg, Atina 2002

Gotovos, Athanasios, *Ekpedevsi ke Eterotita, Zitimata Diapolitismikis Pedagogikis*, Metehmio, Atina 2002.

Gotovos, Athanasios; Georgios, Marku, *Palinnostundes ke Allodapi Mathites stin Elliniki Ekpedevsi*, Instituto Pedias Omogenon ke Diapolitismikis Ekpedevsis (IPODE), Atina, 2003.

Hristodulu Theodoros, “Metanastes ke Diapolitismiki Ekpedevsi stin Ellada” *Diapolitismiki Ekpedevsi- Metanastevsi-Diahirisi Singruseon ke Pedegogiki tis Dimokratias*, 12. Diethnes Sinedrio, Patra 19-21 /06/ 2009, C.1 ss. 285-292.

İmer, Kamile; Kocaman, Ahmet; Özsoy A. Sumru, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2011.

İnal, Kemal, *Dil ve Politika, (Dilin Kökeni Etnik Boyutu ve Kimlikle İlişkisi)*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2012.

Kanakidu, Eleni; Papagianni, Vula, *Diapolitismiki Agogi*, Ellinika Grammata, Atina 1998.

Katsikas, Hristos; Politu, Eva; *Tsingani, Mionotiki, Palinostuntes ke Allodapi stin Elliniki Ekpedevsi, Ektos “Taksis” to “Diaforetiko?”* Gutenberg, Atina 1999.

Lakasas, Apostolos, “To Pososto ton Allodapon sta Sholia” *Kathimerini Gazetesi*, 27.07.2003.

Nohl, Arnd-Michael, *Kültürlerarası Pedagoji*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, (Çev. R. Nazlı Some), İstanbul 2014.

Paleologu, Nektaria; Evangelu, Odiseas, *Diapolitismiki Pedagogiki, Ekpedeftiki Politiki ya ta Pedy Metanaston*, Pedio, Atina 2011.

Papahristos, Kostas, *Diapolitismiki Ekpedevsi sto Elliniko Sholio*, Taksidiftis, Atina 2011.

Skurtu, Eleni; Vratsalis, Konstantinos; Govaris Hristos, *Metanastevsi stin Ellada ke Ekpedevsi: Apotimisi tis İparhusas Katastasis*, Instituto Metanastevtikis Politikis (IMEPO), Atina 2004.

Tzortzopulu, Maria; Angeliki, Kotzamani, *Í Ekpedevsi ton Allodapon Mathiton, Dierevnisi ton Provlmaton ke tis Proopotikis Epilisis tus*, Ethniko Kentro Kinonikon Erevnon, Atina 2008.

Zografu, Andreas, *Diapolitismiki Agogi stin Evropi ke tin Ellada*, Tipothito, Atina 2003.